

Terepgyakorlat összegzés

[bizalmas adat]

Készítette: [bizalmas adat]

Szociológia BA II. évfolyam

2016

Másodéves hallgatóként egy összefüggő terepgyakorlatot teljesítettünk a negyedik félévünk során. A terepgyakorlat helyszíne [bizalmas adat] volt, egy kis falu, amelynek lakossága körülbelül 2000-2200 fő. A [bizalmas adat]-i járáshoz tartozó település, amely a [bizalmas adat] határnál helyezkedik el. Elhelyezkedéséből kifolyólag a lakosság színes összetételű: szerb, román, roma, magyar népesség által lakott a terület. A gyakorlat során 3 interjút és 10 háztartási adatlapot készítettem el. A lakosság azon részével készítettem ezeket az interjúkat, adatlapokat, akik részt vesznek a Szociális Földprogramban. A program hozzájárul a rászoruló családok életének jobbá tételéhez, megélhetésük könnyítéséhez. Résztevőiről a roma önkormányzat elnöke dönt. Az összegzésem során bemutatom az interjúalanyok által szerzett információkat az interjúvázlat segítségével, amely hat dimenzió mentén épül fel. Többek között: foglalkozási életút, település társadalma és gazdasága, földprogram folyamata, hatalmi viszonyok, eredmény és hatás valamint jövőkép. Az összegzésem végén megemlítem személyes tapasztalataimat, a településről kialakított képemet.

Az interjúimat néhány bemelegítő kérdéssel indítottam, kapcsolat létesítés céljából, azért, hogy az alanyaim olyan témáról beszélhessenek, amelyek nem jelentenek számukra gondot, szeretnek róla beszélni. Bemutatásra került a család, a háztartás összetétele, valamint választ kaptam arra is, hogy mindig [bizalmas adat]-n éltek-e vagy beköltöztek. Az általam megkérdezett három lakos közül kettő beköltözött a településre, előtte máshol éltek.

Az első dimenzió kérdései a foglalkozási életúthoz kapcsolódtak. A bolti szakma bizonyult népszerűnek az alanyaim körében. Három személy közül kettő boltosként dolgozik, dolgozott, érettségit csak az egyikjük szerzett. Volt, aki belekezdett az érettségi megszerzésébe, azonban kisgyermek mellett nem tudta befejezni a tanulmányait. „akkor később, ahogy a nagylányom megszületett bejelentkeztem gimnáziumba, Almásra elkezdtem járni gimnáziumba. Kicsi gyerek mellett nem bírtuk barátnőm se meg én se” ([bizalmas adat])

3) Gyakorlottsági szempontból mindhárman tapasztaltnak tekinthetők, hiszen már gyerekkorukban részt vettek a kerti munkákban, kapálásban, gazolásban. Felnőtt korukban is folytatják azt, amire gyerekkorukban nevelték őket. A munkanélküliség és az alacsony jövedelem kialakulásának legfőbb oka a falu rossz munkaerő-piaci helyzete, vagyis a

munkahelyek hiánya. Interjúalanyaim egyike nem kapja meg a végzettségéhez megfelelő fizetést, azért, mert egy önkormányzati boltban dolgozik. Régen több munkahely volt, azonban mostanra ezek többsége megszűnt, például a TÉESZEK. Ahhoz, hogy dolgozni tudjanak ingázásra van szükség, azonban ezt a többség nem bírja, nem tudja megengedni magának. „messzire el kell menni dolgozni és sokan nem bírják a gyerekek miatt, amit én sem fogok most bírni, mert ugyanis én is [bizalmas adat]-on dolgozom az 80, 60-80 km között van valahogy.” ([bizalmas adat] 3)

A második dimenzió a település társadalmával és gazdaságával foglalkozik. [bizalmas adat]településén a büszkeségek közé sorolható a [bizalmas adat] kastély, [bizalmas adat] templom, löszfal. Sajnálattal hallottam, hogy az alanyaim között van olyan, aki nem tudja bemutatni a települést, ahol tíz éve él. Ez annak köszönhető, hogy ingáznia kellett a munkahelye és a települése között. Hajnalban indult el, és csak este érte haza, amikor már nem volt másra ideje, csak arra, hogy elvégezze az otthoni teendőket, mint például a főzés, mosás. A településen élők közötti viszony, egy átlagos faluban élő közösséghez viszonyítható, vagyis mindenki tud mindent a másikról, jobban szeret foglalkozni a másik életével, mint a sajátjával. A faluban élnek romák, különösebb konfliktusforrást nem jelentenek a közösség számára. Aki akar el tud menni dolgozni, főként, ha behívják az önkormányzathoz. Jellemző rájuk, hogy bontják a házakat és szeretik felvenni a segélyt, támogatást, de a munkavégzés nem tartozik a kedvenceik közé. Volt, hogy a földprogramon belül megkapták a csirkét, amit még aznap vagy már másnap el is adtak. Semmivel nem különb a helyzetük a magyar lakosokétól. Azonban a sok lopás miatt nem biztos, hogy jónak mondható a viszonyuk a település többi tagjával. A településen a fő jövedelemforrásnak a közfoglalkoztatás tekinthető. Emellett vannak napszámos munkák, továbbá földművelés, állattartás. A három alanyom közül az egyikőjük most vesz részt először közfoglalkoztatásban, van aki még nem vett részt, és van, aki már huzamosabb ideje részt vesz. A közfoglalkoztatásban résztvevők általában a munkaügyiben regisztrált emberek. „Hát a munkaügyön által regisztrált embereket hozzák be ide, most hát itt is megvan az általába, hogyha nem tud elmenni például a gyerekeseket azokat is behozzák, mert ugyebár nem tudnak elmenni máshova.” ([bizalmas adat]2) A dolgozók általában az utcán gondozzák a virágoskerteket, tisztítják a térkövet, továbbá az önkormányzat földjeit művelik, ahol epret termesztenek. Az eperből az óvodások is részesülnek, amely nagy pozitívumnak tekinthető. Vannak, akik lekvárt főznek, volt rá példa, hogy savanyúságot is készítettek. Az interjúalanyaim vegyes tapasztalatokkal rendelkeznek a közfoglalkoztatást illetően. Számomra egyértelművé vált, hogy nagyon alacsony a foglalkoztatásban lévők fizetése. Sajnos egy érettségivel rendelkező tanultabb ember is ugyanolyan fizetésben

részesül, mint az utcán dolgozók. Alanyaik emelnék a közfoglalkoztatottak fizetését, továbbá a szakmával rendelkezőket megpróbálnák a saját képesítésüknek megfelelő munkahelyen elhelyezni, és a végzettségükhöz mértén megfizetni.

A harmadik dimenzió során a földprogram folyamata került kifejtésre továbbá az egyéb jövedelemszerzési lehetőségek. A közmunkán kívül más bevételi forrást jelent még a napszám, amelyet a település földterülettel rendelkező lakói szerveznek. „Hát az itt lévők.. most például megvan, hogy kinek van mákföldje.. akkor például ő szokott.. megvan, hogy egy bizonyos embereket szokott ő hívni” ([bizalmas adat] 2) Az interjúk elkészítése során fő cél volt a földprogramos tevékenységek bemutatása. Számos zöldségféléket természetesen, amelyeket kiválaszthattak a programba való jelentkezés során ide sorolhatóak például a paprika, paradicsom, burgonya, zöldborsó, zöldbab, uborka, saláta. Volt, hogy gyümölcsfát, - szilva, őszibarack- is kaptak a földprogram keretében, többségében csirkét és disznót tartanak. Nem sikerült pontos információt kapnom arról, hogy naponta hány órát fordítanak a földprogramos tevékenységekre. Az egyik hölgy napi legalább egy órát fordít ezen tevékenységekre, azonban a többiek nem tudták napi szintre lebontva megmondani az óraszámot. Mindannyian csak a saját földterületüket művelik. A földprogramtól kaptak néhány szolgáltatást, volt, aki eszközöket, például gereblyét, kapát, és volt aki szántást. Sajnos az egyikőjük udvarába nem tudott beállni a traktor, így ők a plusz szolgáltatást nem vehették igénybe. „Volt szántás, de én nekem nem fért be a traktor úgyhogy nálam azt én általában felástuk, úgyhogy megbírjuk csinálni.. hát, de volt amikor kaptunk kapát meg ilyen gereblyét most ilyen plusz valami is volt igen...”, ([bizalmas adat] 1) A szociális földprogramba önkéntes alapon, jelentkezés útján történik a bekerülés. A három alanyom közül ketten a Biztos Kezdetben-babaklub, gyerekház- hallottak a programról. Leginkább a saját megélhetésük javításának érdekében szerettek volna részt venni a programban. A jövedelem mértéke és a gyermekek száma jelentették a részvétel feltételeit. A program tevékenységeinek megkezdése előtt minden résztvevő egy oktatáson vett részt, ahol elmondták, hogy-hogyan kell elvetni a magvakat, továbbá gondozni az állatokat. Az oktatáson való részvétel nem jelentett új ismeretszerzést egyik tagnak sem. Ha bárkinek bármilyen kérdése van a földprogramot ellenőrző tagokhoz bizalommal fordulhat, vagy akár a saját szülei tanácsát, tanítását is alkalmazhatja. A családokban való munkamegosztás egységesnek tekinthető, a gyerekek is be vannak vonva a programba az általam megkérdezett alanyoknál. Sőt, van olyan kert, ahol a gyerekeknek saját területük van, és az adott zöldséget ők gondozzák. „nekik nálunk meg is van az, hogy elrakhatják az egyik a krumplit a másik a hagymát és akkor az-az ő kis kertje, ő gondozza egészen addig, amíg betakarítjuk, ugyebár azt ő szedte neki ez öröm..

nem biztos h mindenkinél, de nálunk ez így van” ([bizalmas adat] 2) Nem jellemző a saját földterület birtoklása, vagy a földterület bérlése. Említésre került, hogy van, aki tart a földprogramos állatokon kívül más állatot, például libát vagy nyulat.

A negyedik dimenzió célja az volt, hogy feltárásra kerüljenek a hatalmi viszonyok és az ellenőrzés formái. Kimondottan főnököt senki nem nevezett meg a programban, levélben értesítik a résztvevőket mielőtt kimennek ellenőrizni a kertet, állatokat. Utasításokat esetlegesen az [bizalmas adat] és a program ellenőrző tagjai adnak. Konfliktus egyik alany esetében sem került említésre, azonban egyikőjük elmondta, hogy volt olyan, akit kizártak a programból. Roma származású személyről volt szó, aki eladta a csirkéket. Egyértelműen kijelentették, hogy a program mellett engedik a résztvevőknek, hogy más jövedelemszerzési tevékenységet csináljanak, akár napszámba menjenek vagy részt vegyenek a közfoglalkoztatásban.

Az ötödik dimenzióban a földprogram eredménye és hatása került kifejtésre. Az interjúalanyaim számításai a termést illetően eltérőek. Volt, aki egyértelműen annyit mondott, hogy jó termést vár, volt, aki azt mondta, hogy ezt még korai megmondani, de a borsó jól kikelt, szóval az biztosan lesz, ellentétben a csemegekukoricával. Előfordul, hogy a magvak nem megfelelően kelnek ki, olyankor újravetik őket, a jó termés és sikeresség érdekében. Arról sajnos nem tudtak pontos adatokat mondani, hogy körülbelül hány százalékát biztosítja a termés a család ételmezésének, azonban, a fagyasztható zöldségeket, csirkéket elrakják a fagyasztószekrénybe, majd elfogyasztják a tél folyamán. „A családi asztalra kerül, ami olyan, hogy fagyasztható az megy a fagyasztó szekrénybe, és itthon fogjuk megfőzni, mi fogjuk megenni. Ugyanúgy az állatokat és a növényeket is, mindent.” ([bizalmas adat] 3)

Interjúalanyaim maximálisan elégedettek a földprogrammal, nagy segítséget jelent a család ételmezésében, továbbá anyagi szempontból is segít. Nagy változást nem eredményezett a program az életükbe, kapcsolatuk szerencsére nem romlott a faluban élőkkel, sőt a GYESEN lévő anyuka inkább új ismerősökre tett szert. Az interjúk alapján egyértelmű, hogy mindannyian folytatnák a kertben végzett tevékenységeket akkor is, ha megszűnne a támogatás. Leginkább a ruházzkodásra jut több pénz a program hatására, hiszen a zöldségeket megtermelik a kertben, így azt a pénzt, amiből ételmet vásárolnának a ruházzkodásra tudják fordítani. „hát most mondjuk.. na.. nagyon sok az ilyen számla meg minden, úgyhogy a gyerekek ruházttatását ez megkönnyíti, hogy több ruhát bírsz venni.. hogy na kevesebbet kell költeni a zöldségre vagy húsrá vagy bármire” ([bizalmas adat] 2)

Az interjúkból az is kiderül, hogy nem fejlődött ki vállalkozói szemlélet a résztvevőkben. Ez köszönhető az időhiánynak, valamint a befektetéshez való pénz hiányának, egyik alanyom által említésre került, hogy

most már olyan időszakba kerülnek, amelyben a gyerekek a fontosabbak, így nincs lehetőségük arra, hogy vállalkozásba kezdjenek.

A hatodik dimenzió fő témája a jövőkép volt, egy általános értékelés, továbbá a program hasznosságának kifejtése. Az interjúalanyaim mindegyike egyöntetűen igennel válaszolt a program újrászervezését illetően. Egyikőjük esetleg azoknak is lehetőséget adna, akik tényleg szeretnék csinálni a programhoz tartozó tevékenységeket, a másik hölgy esetlegesen több embert vonna be, főként azokat, akik rászorulnak és gyermeket nevelnek. Mindenképp ajánlanák más falvakban is, hiszen ez egy nagyon jó dolog és lehetőség megélhetés szempontjából. „Más falvakba ajánlanám-e?! Én bárkinek ajánlanám, hogy vegyen részt benne.. sőt, annyit változtatnék a programon most így tényleg így belegondolva.. hogy nemcsak azoknak adnék földprogramot akik nagyon rá vannak szorulva, hanem annak, aki tényleg szeretné csinálni. Én annak is adnék földprogramot. Tehát annyit változtatnék rajta tényleg, hogy, aki szeretné csinálja.” ([bizalmas adat] 3)

Végezetül kifejttem a terepgyakorlat során szerzett tapasztalatokat, élményeket illetve a véleményemet. Számos dolgot átéltünk, megtapasztaltunk a [bizalmas adat]-on eltöltött két nap alatt. Mindenképp hasznosnak és tanúságosnak tekintem a faluban eltöltött napokat. Mondhatni a szegénység legalsó határával találkoztam, amelyben a lakosok elkezdték bontani az üresen álló házakat. A közfoglalkoztatásban és a földprogramban lévő társadalom tagjai minden nap azért kelnek fel, hogy lehetőségük legyen megteremteni az élelmezéshez szükséges javakat. Délután 3 óráig dolgoznak az önkormányzat hozzájárulásával, majd, ha tudnak elmennek „maszekolni”, napszámba. Sajnálattal tapasztaltam, hogy nagyon alacsony a lakosság iskolázottsága. Némelyik ember még 8 általánossal sem rendelkezik. A háztartási adatlapok elkészítése során 20 fővel találkoztunk, közülük egyetlen egy rendelkezik érettségivel. Tapasztalataim szerint szinte mindegyik lakosnak szüksége van arra, hogy megmondják neki, hogy mit csináljon. A gondolkodási képességük nagyon eltompult, számukra az a jó és természetes, amiben ők élnek. Nem változtatnának a szociális földprogramon belül semmin a beszűkült látókörükből kifolyólag. Mindenképp hasznosnak tekintem a szociális földprogramot, hiszen számos ember élelmezéséhez nyújt hatalmas segítséget. A programhoz tartozó oktatást valamelyest feleslegesnek tartom, hiszen a résztvevők már rendelkeznek tapasztalattal állattartást és zöldségtermesztést illetően. A program során végbemenő ellenőrzéseket szigorítanám, ha valaki a megkapott állatokat nem hajlandó tartani, nevelgetni annak érdekében, hogy később részesülhessen belőle, akkor nem érdemli meg igazán, nem tudja megbecsülni azt, amit kapott. A terepgyakorlat hozzájárult ahhoz, hogy maximálisan megtanuljam értékelni azt, amim van. Az alapvető szükségleteket;

tiszta fürdőszobát, ágyneműt, minőségi ételeket. Nem mindig elégedetlenkedni és többre vágni, csak azért, mert más jobb anyagi helyzetben van, mint én. Sajnálom, hogy a [bizalmas adat]-n élők, úgy élik le az életüket, hogy nem tapasztalják meg a világ szépségeit, nem jutnak el egyéb tájakra, csak a kertbe és a földekre. Nagyra becsülöm őket, azért, mert kitartóan dolgoznak, és nem elégedetlenkednek, örülnek annak a kicsinek is, ami van. Végül az egyik földprogramban résztvevő úr feleségének szavait említem, aki azt mesélte el, hogy napról napra vásárolnak, mindig azt, ami a legfontosabb, és amire van pénzük, például egy nagy csomagos kávé. Nem tudnak nagy hétvégi bevásárlást tartani, mindegyikőjük szemében tükröződik az, hogy milyen szegény sorsban élnek, de ennek ellenére nem adják fel, hanem küzdenek a megélhetésükért.